

Z DĚJIN VÝUKY ETNOGRAFIE A FOLKLORISTIKY NA UNIVERZITĚ KARLOVĚ

(K 100. VÝROČÍ ZALOŽENÍ GEBAUEROVA SEMINÁŘE PRO SLOVANSKOU FILOLOGII)

ZDENĚK URBAN, FF UK, Praha

České vysoké školství vzpomíná v letošním roce významného výročí: před 100 lety byl po mnohaletých zápasech našich pokrokových pedagogů zřízen na pražské univerzitě výnosem vídeňského ministerstva kultu a vyučování čís. 489 ze dne 27. ledna 1880 seminář pro slovanskou filologii.¹ Jeho vedením byl pověřen prof. Jan Gebauer a první seminární cvičení se tu konalo dne 15. dubna 1880.² Jednotným celkem byl tento seminář do roku 1896, kdy byl na podkladě Gebauerova návrhu a expertízy Jagičovy rozčleněn ve tři oddělení - staroslověnské, bohemistické a ostatních »nových slovanských jazyků a literatur«.³

Zřízení obdobného pedagogicko-vědeckého střediska na pražské filozofické fakultě by v roce 1880 nepochybně nebylo pro rozvoj studia etnografie a zejména folkloristiky bez důležitosti ani za jiných než tehdejších okolností. Lze-li však v daném případě hovořit o významu dokonce v mnohém klíčovém, ovlivnily tuto skutečnost především tři hlavní příčiny: podstatně - zčásti násilně, zčásti shodou nepříznivých náhod - zdržený vývoj zkoumaných oborů na pražské univerzitě, tíživý rozpor mezi narůstající společenskou potřebou vědeckého přístupu k národopisným jevům a nedostatkem vhodných pracovních základů tohoto zaměření a konečně činitel subjektivní, tj. Gebauerova znalost uvedených problémů, jeho snaha i schopnost pomoci vzniklou situaci řešit.

Tvrzení Kazbundovo, že etnografii uvedl na pražskou univerzitu poprvé teprve v zimním semestru 1862/63 J. E. Vocel přednáškou *Počátky národopisu*,⁴ neodpovídá sice pravdě, neboť jednak násilně odděluje uvedené čtení od značného množství Vocelových obdobně pojatých dřívějších přednášek o »dějích a starožitnostech« českých i slovanských, jednak neprávem podceňuje význam vstupních charakteristik výrazně pokrokového Augusta Schleichera (přítele a spolubojovníka I. J. Hanuše) v přednášce *Sprachliche Ethnographie von Europa und theilweise von Asien* ze zimního běhu 1852/53⁵ a zcela pomíjí rovněž přednáškové cykly Jana Palackého, který před citovaným čtením Vocelovým vystoupil v letním semestru 1856/57 se *Srovnávacím národopisem* a zároveň s německou přednáškou *Allgemeine vergleichende Ethnographie*, o dvě léta později se *Slovanskou Evropou* a ve školním roce 1861/62 se *Základy srovnávacího národopisu*, na něž pak o rok později i on navázal cyklem nazvaným *Počátky národopisu*. Ovšem - třebaže s přihlédnutím k národopisné problematice se někdy setkáváme také u jiných učitelů, například již v letním běhu 1850/51 v Hanušově čtení *Duševođa (psychologie) na základě zkušenosti a důmyslu*⁶ - mnoho

toho ani tak věru nebylo; nehovoře už o tom, že u všech uvedených badatelů šlo o přednášky oborově pochopitelně pouze pomezí. A že toto citelné vývojové zpoždění nebylo bez zřetelné souvislosti s neutěšenými poměry politickými a s násilnými zásahy rakouských reakčních kruhů, není jistě nutno podrobně dokládat. Vždyť připomeňme si jen, kolik vynikajících znalců etnografie a folkloristiky nemělo tehdy příležitost se na pražské univerzitě uplatnit: na profesuru marně pomýšlel Dobrovský, Šafařík se jí sice dočkal, ale - varován projevy vládní nepřítelů a částečně snad též z důvodů zdravotních - se jí zřekl, Čelakovský a Hanuš byli téměř bezprostředně po ustanovení svých míst zbaveni (první z nich na 14 let, druhý trvale), pedagogická činnost byla v důsledku zrušení výnosu, který opravňoval členy Královské české společnosti nauk přednášet na univerzitách, znemožněna V. B. Nebeskému...

V pozdějších letech - před zřízením slovanského semináře a na počátku jeho existence - nebyla situace etnografie na pražské univerzitě výrazně lepší. Pravda, J. Palacký od školního roku 1879/80 několikrát opakoval (a dokonce postupně rozšiřoval) cyklus *Národopis*, ale tyto výklady tehdy již velmi trpěly nesystematičností a zájmovou roztěkaností.⁷ Pouhou okrajovou epizodou bylo v zimním běhu 1869/70 ojedinělé čtení historika a geografa K. J. Vietze *Ethnographische Partien* a do značné míry také pokusy Hattalovy, jenž se v letním semestru 1875/76 zastal významu etnografie informativním přednáškovým cyklem *O národopise vůbec a slovanském zvláště* a jenž se o dva roky později rozhodl čtením *Mythologie slovanská* vytvořit - na podkladě prací Šafaříka, Štúra, Erbena, Hanuše a J. Jirečka⁸ - jakousi protiváhu nedlouho předtím dvakrát realizovaným přednáškám J. Kelleho *Deutsche Mythologie*. Na časy se zabýsklo - ale žel, opravdu jenom zabýsklo - teprve v roce 1877, kdy došlo ke schválení první habilitace alespoň zčásti výslovně věnované národopisu. Docentem »etnografie a dějin zemí Pontu ve středním a novém věku«⁹ se tenkrát stal mimořádně talentovaný a produktivní K. J. Jireček. Ten se v tomto směru ještě v témže roce slibně uvedl zejména přednáškou *Historische Entwicklung der geographischen und ethnographischen Verhältnisse auf der Balkanhalbinsel*, brzy však dal přednost působení v tehdy právě osvobozeném Bulharsku a po návratu se pedagogicky věnoval etnografické problematice soustavněji v podstatě již pouze dvakrát: v letním běhu 1888/89 *Zeměpisem a národopisem Balkánského poloostrova* a v obou semestrech školního roku 1891/92 *Úvodem do antického zeměpisu*

a národopisu. Takže v prvních letech činnosti Gebauerova semináře se vlastně kromě sporadických, metodologicky sporných přednášek J. Palackého konalo z oblasti etnografie a jejích pomezí jen několik málo přednáškových cyklů tehdejšího soukromého docenta J. L. Píče (v zimním běhu 1883/84 *O národopisu mocnářství rakousko-uherského*, v dalším semestru *O rodovém životě starých Slovanů*, ve školním roce 1884/85 zprvu *O státním zřízení starých Slovanů* a v letním běhu *O bájesloví slovanském*); zájem Píčov navíc už tenkrát stále zřetelněji přitahovala především prehistorie a archeologie.

V nijak příznivější situaci nebyla ani univerzitní folkloristika, zvláště ta její část, jež byla orientována k otázkám lidové slovesnosti národů slovanských. Ba naopak. Vzhledem k tomu, že Čelakovský měl možnost se rozhovořit o folklóru, byť rovněž pouze zcela stručně, teprve v posledním roce svého života (od zimního semestru 1851/52), a to jenom v rámci značně šíře zaměřeného cyklu *Historie literatury slovanské (starší doba)*, vzhledem k charakteru filologických bohemistických a slavistických čtení J. P. Koubka (v letech 1839–1854), Hanky (1849–1861) i Vocela (1855 až 1871), která v literárně historické oblasti tíhla hlavně k shromažďování biografických dat o jednotlivých autorech a k stručnému glosování základních údajů bibliografických, byla pozornost k folkloristickým otázkám dlouho značně skoupá a omezovala se převážně na ryze dílčí zmínky a upozornění. V daném směru je příznačné, že první celistvější výklad, i když většinou soudě alespoň podle česky publikovaného výtahu¹⁰ - jen popisně informativního rázu, podal z oblasti slovanské folkloristiky teprve v letním běhu 1856/57 mimořádný profesor Henryk Suchecki (po Lednovém povstání roku 1863 tajný zmocněnec polské revoluční vlády v Praze) přednáškou *Über polnische Volkslieder, Sagen und Sprichwörter nebst einem einleitenden Überblick der polnischen Literaturgeschichte*. A jinak? S výjimkou germanistů (Kelleho aj.) a zčásti také některých jiných šíře zaměřených filologů (například opět Schleichera), kteří si všímali významu folklóru alespoň v souvislosti s lidovou slovesností neslovanskou, lze již uvést v podstatě pouze Gebauerova předchůdce M. Hattalu. Jeho přínos ve zkoumané oblasti je ovšem kromě toho dosti rozporný. Na jedné straně je nepochybné, že zejména dvakrát realizovaný Hattalův přednáškový cyklus *O prstonárodní poesii vůbec a slovanské zvláště*, jenž se konal poprvé ve školním roce 1875/76 a pak o pět let později znovu, měl značný ohlas a velkou návštěvnost (poprvé si jej zapsalo 147, podruhé 113 posluchačů), svědomitě informoval o stavu literatury předmětu a přispíval k zájmu o obor řadou zajímavých srovnávacích postřehů. Avšak na druhé straně není možno nevidět, že hlavně v přednáškách o slovanských literaturách Hattala zjevně jejich vývojové sepětí s folklórem nedoceňoval a že v badatelových výkladech nejednou - například v letním semestru 1859/60 ve čtení *O poměře rukopisu Královédvorského ku prstonárodnímu básnickému slovanskému vůbec*, v letním běhu 1887/88 v cyklu *O poměru epické poesie k historii vůbec a české zvláště* - téměř zcela převládalo jednostranné úsilí podpořit argumentaci ve prospěch pravosti RKZ nad snahami o vědecký přístup ke zkoumaným otázkám a o upřesňování místa lidové slovesnosti v dějinách národních kultur.

Druhou základní příčinu podstatně větší důležitosti založení slovanského semináře, než by se snad z hlediska rozvoje české etnografie a folkloristiky mohlo na první

pohled zdát, tj. prudce vzrůstající rozpor mezi společenskou potřebou shromažďovat, třídit a kriticky interpretovat národopisný materiál a nedostatkem vhodných pracovních středisek, nemusíme zde podrobně charakterizovat, protože byl poslední dobou osvětlen při jiných příležitostech.¹¹ Připomeňme si však v dané souvislosti alespoň jeden z neprávem zapomenutých pokusů vzniklou nerovnováhu řešit, tím spíše, že k němu došlo za osobní spoluúčasti Gebauerovy. Je totiž příznačné, že kromě k Náprstkovu muzeu a sdružením spjatým s početnými muzei regionálními (Vlasteneckému muzejnímu spolku v Olomouci aj.), obrátili národopisci v letech sedmdesátých a osmdesátých jako k možné nové pracovní základně pozornost mimo jiné též dokonce i k *Jednotě českých filologů*, tedy k sdružení zaměřenému především k problematice antiky. Pravda, tento pokus přinesl výsledky pouze ryze dílčí,¹² ale cenně dokumentuje, že si Gebauer sám - a do nemalé míry rovněž pokrokové univerzitní kruhy mu blízké - byli tíživé situace národopisu dobře vědomi. Není ostatně náhodou, že přetlak rozporu, o němž hovoříme, vyvolal tehdy (1870 až 1889) v těsné součinnosti právě s pražskou univerzitou v život rozsáhlý a velmi záslužný národopisný terénní výzkum, který organizovala tzv. pohádková komise literárně-fečnického spolku Slavia, a že na zpracovávání výsledků tohoto výzkumu se opět také Gebauer (od roku 1877) několikrát význačně podílel.¹³

Když v květnu 1907 Gebauer zemřel, napsal Z. Nejedlý ve svém nekrologu, že jeho dílo je možno hodnotit též »jinak než se stanoviska čistě filologického; ano nejen lze, nýbrž i nutno viděti v něm muže významu tak všeobecného, že i jiné obory vědecké musí vzdáti svůj hold tomu, kdo byl bez odporu největší náš vědec (podtrhl Z. N.) moderní doby.«¹⁴ Citovaná slova mají bezesporu platnost rovněž pro etnografii a zvláště ovšem pro folkloristiku. Publikáční činnost, rukopisná znění přednášek a jiné dochované doklady o vysokoškolském pedagogickém působení základatele semináře pro slovanskou filologii na pražské univerzitě¹⁵ jednoznačně prokazují, že zájem o oba uvedené obory - a to ve smyslu jak kritického sledování odborné literatury, tak nejednou i vědecky tvůrčím - byl u Gebauera poměrně značný a zejména ve výuce až překvapivě trvalý. Doložme si to alespoň několika charakteristickými příklady. Gebauer byl u nás jedním z prvních, kteří upozornili na Kuhnovo pojetí původu mýtů (na podkladě »appercepce, personifikace a básnického doplnění«) či na názory kruhu badatelů spatřujících v národopisu především zkoumání »psychologické stránky národnosti« (H. Steintal, M. Lazarus aj.), na metodologické odlišnosti ruské mytologické školy (A. N. Afanasjeva, O. F. Millera), na bojový, podnětný nástup evolucionistů. V poměru k folklóru, k němuž projevili svůj vnitřní vztah i jako zanicený překladatel a popularizátor jinojazyčné lidové poezie (ruské, bulharské, srbské, litevské, italské, rumunské a staroindické), je jádro Gebauerova vědeckého přínosu zvláště mnohostranné a závažné: badatel přispěl k prohlubování textové kritiky i upřesňování proveniencie textů a vztahů filiačních, ke kritičtějšímu přístupu k výkladu shod a odlišností folklórních skladeb obdobných typů i k soustavnému zkoumání vzájemných spojitostí slovesnosti lidové a umělé (v této souvislosti položil mimo jiné, jak právem podtrhl K. Dvořák, také základy cílevědomého studia středověkých exempel).¹⁶

Základna semináře, který Gebauer vedl, neposkytovala

pochopitelně možnost systematického výkladu uvedené problematiky, protože jádro pozornosti zde nutně musilo být soustředěno k jazykovědě a literární historii. Dávala však příležitost k výchově nejenom filologů, nýbrž i budoucích folkloristů a etnografů dvěma pracovními formami: jednak písemnými seminárními referáty, v nichž byla tematika spjatá s oběma těmito obory Gebauerem od počátku upřímně vítána (například pouze Zibrť a Tille tu předložili osm takto zaměřených prací - první o světských »písniích staročeských ztracených«, o kukačce ve slovanském lidovém podání, o masopustu, o řemeslech v XVI. století a o staročeských hrách, druhý o Kuldových moravských pohádkách a dvakrát o látkosloví pohádek slovanských) a po kterých často docházelo k obsáhlým diskusím, jednak vstupními poznámkami vedoucího semináře k jednotlivým cvičením, poznámkami, jež podnětně kriticky připomínaly novinky literatury odborné a poměrně velmi soustavně poukazovaly na bílá místa, nutná postupně zmapovat. A k tomu pak navíc přistupovala - na univerzitní půdě i mimo ni, hlavně ve Slavii - rozsáhlá a obětavá Gebauerova činnost konzultační, ona »bedlivost a láskyplnost« péče o výchovu mladých etnografů a folkloristů, kterou ve své posmrtné vzpomínce na něho tak výrazně podtrhli A. Kraus, J. Polívka a V. Tille.¹⁷ Oné péče, za níž Tille nazval Gebauera »svým prvním upřímným učitelem a rádcem«, Zibrť »původcem směru práce svojí a původcem všeho snažení svého« a kterou J. F. Hruška zhodnotil slovy: »Vím a vyznávám, že bez Gebaueru a jeho slovanského semináře nebyl bych nikdy počal psátí o svém milém rodném kraji a tak zachraňovati z bohatého dědictví po předcích vzácné odkazy a zkazky osvětě národní. Ale prof. Gebauerovi mám také děkovati, že jsem přes mnohé a velké obtíže v této zachraňovací práci vytrval. Gebauer nejen vážně sledoval, co dělám a jak, a přitom povzbuzoval a podporoval - byl i mezi příznivci mých chodských studií v Č. akademii - ale dovedl užiti včas i slova důrazného.«¹⁸

Ke Gebauerovi jako ke svému učiteli nejen v oblasti filologie, ale i etnografie a folkloristiky, se kromě již uvedených hlásili též Jan Jakubec a J. Vlček, E. Kovář a J. Máchal, F. Řehoř a J. Herben, J. Š. Kubín a V. Flajšhans, J. Janko a J. Horák, Stanislaw Ciszewski, Aleksandăr Teodorov-Balan a řada dalších. Jinak řečeno: s výjimkou Niederleho a Hostinského také všichni ti, kteří od poloviny let osmdesátých začali na pražské filozofické fakultě postupně budovat etnografii a folkloristiku v poměrně značné úplnosti (Hostinský, Kovář, Zibrť, Niederle, Polívka, Máchal, Vlček, Tille, Jakubec) a - zejména v počátcích tohoto rozmachu - jako obory převážně společensky výrazně funkční, anti-konzervativní, tvořivě navazující na moderní metody školy evoluční a zřetelně opoziční (kromě ovšem některých stránek činnosti Zibrťovy) k vlivné tehdy skupině národopisců katolických.¹⁹ A opět je třeba podtrhnout - Gebauer uvedenému nástupu souhlasně nebo dokonce zdrženlivě pouze nepřihlížel. Aktivně jej podporoval i po leckdy dosti složité stránce organizačně administrativní a velmi iniciativně se podílel na přípravě a prosazování návrhů na habilitace a profesury, na vymezení charakteru a rozsahu pedagogického působení jednotlivých pracovníků.²⁰

Pravda, bylo by pochopitelně možno namítnout, že tu šlo o habilitace, jmenování a ustanovení většinou jenom - nebo alespoň z velké části - pro obory příbuzné nebo

pomezni. Ale Gebauer ani v jednom z uvedených případů neopomněl zdůraznit i ryze národopisné zájmy uchazečů a naznačit možnosti jejich funkčního využití. Že se v této funkcičnosti nemýlil, není jisté u daných badatelů třeba podrobně dokazovat. Dva z těchto případů si však přesto stručně připomeňme, protože nám dávají možnost upozornit na aspekty dosud nepovšimnuté. Nejprve malou poznámku na okraj habilitace E. Kováře, dlouho neprávem dosti přehlíženého a teprve ve studiích z nedávné doby řazeného k zakladatelům naší obecné etnografie a k nejvýznamnějším českým předchůdcům marxisticky orientovaného národopisného bádání.²¹ Předčasně (1898) zemřelý Kovář, první Gebauerův habilitovaný přímý žák, byl totiž nejen mimořádně talentovaným vědcem, ale také - ačkoliv jeho univerzitní dráha byla krátká a ačkoliv veniam docendi mu bylo uděleno pouze pro obor obecné lingvistiky - prvním pedagogem pražské filozofické fakulty, který začal cílevědomě budovat základy výuky etnografie jako samostatného studijního oboru. Zřetelně to naznačilo již Kovářovo vstupní čtení *Ethnologie a jazykozpyt* z letního semestru 1886/87 a přednáškové cykly *O jazycích jižní Afriky (s národopisným úvodem)* v zimním běhu 1889/90, v letním běhu 1890/91 *O mythologii* či v obou semestrech školního roku 1892/93 *Mythologie kmenův amerických, polynéských a malajských*; plně pak to platí o přednáškách posledních let Kovářova života: v období prudkého vzmachu zájmu o etnografii v souvislosti s *Národopisnou výstavou československou*, počínaje rokem 1894/95, *Národopis se zvláštním zřetelem k národopisu českému, O národopise a Národopisné čtení*, v zimním semestru 1897/98 *Národopis, jeho vývoj, úkoly a metody*, v letním běhu téhož školního roku - s výrazným zřetelem ke zkoumání Engelsevu - *Útvary rodiny u různých národů*. A poznámkou jiného charakteru se vrátíme ještě krátce také k případu Polívkovu. Třebaže se zpravidla soudí, že Gebauerův vztah k tomuto badateli byl od počátku velmi kladný, je nám totiž uvedený případ naopak cenným dokladem toho, jak zakladatel semináře pro slovanskou filologii dovedl v zájmu rozvoje oborů, jež pokládal za nutné podporovat, potlačovat své antipatie osobního rázu. Dochovaný materiál²² více než výmluvně dokazuje, že Gebauer k Polívkově docentuře (1884) a mimořádné profesuře (1894) pro obor slovanské filologie přistupoval se zjevnou nechtí a mnoha kritickými výtkami (dokonce též výsledek habilitačního kolokvia kurtivně, se zřetelnou nevolí klasifikoval jako »slabě obstojný«). Je jisté příznačné, že důsledně kladný tón zazněl teprve v Gebauerově návrhu na Polívkovu řádnou profesuru (1905), ve kterém ne náhodou bylo zejména podtrženo, »jaké proslulosti prof. Polívka v oboru pohádkoslovném si vydobyl«. Za zmínku stojí rovněž vysoká odborná úroveň tehdejšího Gebauerova hodnocení folkloristické činnosti Polívkovy - je to závažně potvrzení skutečnosti, že činnost v tomto vědním odvětví, ačkoliv publikačně spadá především do let šedesátých a sedmdesátých, provázel Gebaueru vskutku až do konce jeho života.

Zřízení semináře pro slovanskou filologii, který přes všechno úsilí Gebauerovo měl pochopitelně možnost úkoly etnografie a folkloristiky převážně pouze suplovat, bylo jen jedním z mezníků na cestě hledání vhodné pedagogicko-vědecké základny uvedených oborů, jež byla objevena v podstatě teprve po přijetí nového zákona o vysokých školách z roku 1950, kdy tehdy vzniklá katedra historie (odbočka národopisu a pravěku) téměř

vzápětí přerostla v samostatnou katedru národopisu (nyní etnografie a folkloristiky).²³ Avšak - s výjimkou zřízení semináře pro všeobecný národopis, k němuž došlo koncem dubna 1932²⁴ - bylo, jak jsme se pokusili naznačit, mezníkem nejpříznivějším.

¹ *Sammlung der für die österreichischen Universitäten gültigen Gesetze und Verordnungen 2*, Wien 1883, s. 1023. - Podrobněji o tom viz *Práce z dějin slavistiky 7* (100. výročí založení semináře pro slovanskou filologii na Univerzitě Karlově v Praze), usp. Jan Petr, Praha 1979, zvláště ve stati Theodora Syllaby *Vznik a význam semináře pro slovanskou filologii v Praze*.

² LA PNP, fond J. Gebauera, I/26/34.

³ SÚA, MKV/R, 5 A Prag, II - 135.

⁴ Karel Kazbunda, *Stolice dějin na pražské universitě 2*, Praha 1965, s. 166-167.

⁵ Údaje o přednáškách jsou uváděny podle znění v souboru *Ordnung der Vorlesungen an der k. k. Universität zu Prag im Winter-Semester (im Sommer-Semester)*... , od roku 1883 pak *Seznam přednášek, kteréž se odbyvati budou na c. k. české Karlo-Ferdinandské universitě (později: universitě Karlo-Ferdinandově) v Praze během zimního (později: v zimním) semestru (během letního semestru, později: v letním semestru)*... - K zaměření Schleicherovy přednášky viz Joachim Dietze, *August Schleicher als Slavist*, Berlin 1966, s. 78-80 aj.

⁶ I(gnác) J(an) Hanuš, *Nástin duševědy s pokusem o vysvětlení výrazů duševědných*, Brno 1849, s. 49-51, 71 aj.

⁷ Vlastislav Häufner, *Dějiny geografie na Univerzitě Karlově (1348-1967)*, Praha 1967, s. 78-79.

⁸ LA PNP, fond M. Hattaly, I/26/5 a 15.

⁹ Karel Kazbunda, *Stolice dějin*... 2, s. 228. Často i v etnografických pracích uváděný údaj, že šlo o docenturu »zeměpisu a dějin jihovýchodní Evropy« - viz např. Helena Bočková, *Bulharská lidová kultura v díle Konstantina Jirečka* (Český lid 66, Praha 1979, čís. 1, s. 30) - není správný. Po habilitaci byl Jireček ustanoven jako »Privatdocent der Ethnographie und Geschichte der Balkanhalbinsel und der Pontusländer«

(*Personalstand der k. k. Universität zu Prag, zu Anfang des Studien-Jahres 1877-1878*, Praha 1877, s. 24).

¹⁰ Jindřich Suchecki, *Nástin dějin písemnictví u Polákův* (Časopis Musea království Českého 32, Praha 1858, sv. 2, s. 397-418).

¹¹ Antonín Robek, *Dějiny české etnografie 1*, Praha 1976, s. 71-83 a 91-139; Stanislav Brouček, *K některým podmínkám rozvoje českého národopisu v osmdesátých a na počátku devadesátých let 19. století* (Český lid 64, Praha 1977, č. 4, s. 198-202) aj.

¹² *Památník na oslavu padesátiletého trvání Jednoty českých filologů v Praze*, Praha 1918, s. 7, 25, 44-45, 79-80 aj.

¹³ Zdeněk Urban, *Česká národopisná »navedení« ze 70. let XIX. století a jejich význam* (Český lid 66, Praha 1979, čís. 3, s. 142-148).

¹⁴ Zdeněk Nejedlý, *Spisy 15*, Praha 1951, s. 315.

¹⁵ Theodor Syllaba, *Jan Gebauer (Bibliografický soupis publikovaných prací)*, Praha 1979, 167 s.; LA PNP, fond J. Gebauera, I/26/21, 34, 36 aj.

¹⁶ Karel Dvořák, *Středověká exempla a ústní lidová slovesnost (Nejstarší české pohádky)*, k vyd. přípr. K. Dvořák, Praha 1976, s. 23).

¹⁷ Dne 25. května zemřel přední český jazykozpytec prof. dr. Jan Gebauer (Národopisný věstník československý 2, Praha 1907, č. 5, s. 160).

¹⁸ LA PNP, fond J. Gebauera, I/26/25 (V. Tille Gebauerovi, z Paříže, dne 17. února 1895 a Č. Zibrť témuž, z Prahy, dne 13. května 1889); Jan F(rantišek) Hruška, *Z pozadí chodského národopisu*, Plzeň 1921, s. 91.

¹⁹ Antonín Robek, *Význam filosofické fakulty KU pro rozvoj české a slovenské etnografie* (Studia ethnographica 1, Praha 1972, s. 9-15).

²⁰ LA PNP, fond J. Gebauera, I/26/21.

²¹ Antonín Robek, *Význam filosofické fakulty KU...*, s. 14-15; týž, *Dějiny české etnografie 1...*, s. 121-123, 149 aj.

²² LA PNP, fond J. Gebauera, I/26/21.

²³ Antonín Robek, *Význam filosofické fakulty KU...*, s. 20-24.

²⁴ AUK, F. F. 1931/32, č. 585 (přípis MŠNO čj. 15164/32-IV/I ze dne 28. 4. 1932).

AUS DER GESCHICHTE DES ETHNOGRAPHIE- UND FOLKLORISTIKUNTERRICHTES AN DER KARLS-UNIVERSITÄT (Zum 100. Gründungsjubiläum des Gebauerschen Seminars für slawische Philologie)

Zusammenfassung

Das Interesse an Ethnographie und Folkloristik stand in dem im Jahre 1880 gegründeten Seminar Gebauers für slawische Philologie begrifflicherweise etwas im Schatten des Interesses an linguistischen Fragen und in gewissem Maße auch an literarhistorischer Problematik. Aber aus vielen objektiven und subjektiven Ursachen - vor allem infolge der verzögerten Entwicklung der Ethnographie und Folkloristik an der Prager Universität und des drückenden Mangels an sonstigen geeigneten wissenschaftlichen Grundlagen der angeführten Fachbereiche, infolge der Vielseitigkeit Gebauers, seiner tiefen inneren Begeisterung für das volkstümliche Schrifttum u. a. - darf dieses Interesse keineswegs unterschätzt werden. Sicherlich supplierte Gebauer Folkloristik und insbesondere Ethnographie in seinem Seminar im allgemeinen bloß. Aber zugleich ist es eine Tatsache, daß es ihm hier gelang, eine Beziehung zu diesen Fachbereichen bei einer ganzen Plejade

talentierter Studenten zu fördern, zu bestärken oder sogar wachzurufen, die alsbald wirklich außerordentlich verdiente Forscher wurden, wie Jan Jakubec und J. Vlček, E. Kovář, F. Řehoř a J. Herben, V. Tille, Č. Zibrť und V. Flajšhans, J. Š. Kubín und J. F. Hruška, J. Janko, J. Horák, S. Ciszewski, A. Teodorov-Balan und weitere.

Beweis für die wohlüberlegte und systematische Betreuung der Ethnographie und Folkloristik durch Gebauer ist auch der große Umfang seiner vielfältigen initiativen Beteiligung an der Vorbereitung und Durchsetzung von Vorschlägen für Dozenten und Professuren einerseits von Seminarabsolventen (Kovář, Zibrť, Vlček, Tille, Jakubec), andererseits - bei früheren Absolventen - von Hörern seiner Vorlesungen (J. Polívka, J. Máchal).

Překlad: Alfons Hubala